

perevahy ta nedoliky [Methods of cost accounting and cost calculation of production: advantages and disadvantages]. *Oblik i finansy – Accounting and finance*, 4, pp. 18-20 [in Ukrainian].

17. Slozko T. (2007). Metody obliku vytrat «standart-kost» i normatyvnyi: istoriia ta suchasnist [Methods of cost accounting "standard-bone" and normative: history and modernity]. *Bukhhalterskyi oblik i audyt – Accounting and auditing*, 7, pp. 3-8 [in Ukrainian].

18. Dorozhenko L. I. (2014). Suchasni metody obliku vytrat u konteksti zarubizhnoho dosvidu [Modern methods of cost accounting in the context of foreign experience]. *Derzhava ta rehiony. Seriya: Ekonomika ta pidpriemnytstvo – State and regions. Series: Economics and Business*, 2, pp. 72-76 [in Ukrainian].

19. Derii V. A. Zapozycheni (zarubizhni) metody obliku vytrat i kalkuliuvannia sobivartosti produktsii ta yikhnie vykorystannia v Ukraini [Borrowed (foreign) methods of accounting for costs and calculating the cost of production and their use in Ukraine]. (n.d.). Retrieved from http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Vlca_ekon/Ekon/2010_33/18.pdf [in Ukrainian].

20. Melnyk H.V. (2016). Pohliad na protses upravlinnia vytratamy pidpriemstva z pozytsii evoliutsii kontseptsii marketynhu [View on the cost management of enterprise process from the positions of the evolution concept of marketing]. *Upravlinnia ekonomikoiu: teoriia ta praktyka – Economics Management: Theory and Practice*, pp. 234–242. Kyiv, IIE of NAS of Ukraine [in Ukrainian].

В. І. Ляшенко

академік АЕН України
ORCID 0000-0001-6302-0605,

М. О. Солдак

канд. екон. наук,

Інститут економіки промисловості НАН України, м. Київ

МОДЕРНІЗАЦІЯ ПРОМИСЛОВОСТІ РЕГІОНІВ В КОНТЕКСТІ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ТА ФУНКЦІОНАЛЬНОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Важливість промисловості залишається високою, незважаючи на те, що останніми роками її обсяги зменшуються. Виробництво складає 15,3% світового валового внутрішнього продукту (ВВП) та 15,8% ВВП Європейського Союзу [1]. За підрахунками Європейської комісії, на кожному 100 робочих місць, створених у промисловості, в інших галузях економіки створюється 60-200 нових робочих місць [2].

У 2015 р. Організація Об'єднаних Націй затвердила Програму сталого розвитку до 2030 року, одна з її цілей стосується активного збільшення частки промислового виробництва у загальній зайнятості та ВВП до 2030 р. шляхом інтеграції дрібних промислових та інших підприємств у ланцюги створення вартості, модернізації інфраструктури та промисловості з більшою ефективністю використання ресурсів, використання екологічно безпечних та екологічно чистих технологій та промислових процесів, посилення наукових досліджень, модернізації технологічних можливостей та заохочення інновацій. Останні документи Організації Об'єднаних Націй з промислового розвитку присвячені ролі технологій та інновацій у процесі всебічного та сталого розвитку промисловості, включаючи регіональний аспект [3; 4].

В Україні особливу значущість процеси інноваційної модернізації промисловості набувають для регіонів в умовах необхідності найскорішого вирішення ними важливих стратегічних завдань, пов'язаних із оновленням техніко-технологічної бази промислового сектору економіки та розширенням на її основі масштабів виробництва готової кінцевої продукції з високою доданою вартістю; забезпеченням збалансованого промислового, соціального та екологічного розвитку;

реструктуризацією соціальної інфраструктури; зміцненням їх ділового іміджу.

Актуальність дослідження цієї проблеми підсилюється процесами децентралізації управління національним господарством, а також пошуком шляхів активізації економічного розвитку регіонів. Розв'язання нагальних проблем модернізації економіки регіонів не може бути забезпечено лише зусиллями державного центру та його органів управління. Тут необхідна й зацікавлена участь органів регіональної та місцевої влади, ініціатива і відповідальність яких мають бути підвищені завдяки децентралізації управління між різними рівнями влади з метою формування сприятливого регіонального економічного простору для усіх видів господарської діяльності, залучення інвестицій та людських ресурсів, генерації та просування інновацій відповідно до ринкових потреб. Процеси децентралізації управління здатні надати державній політиці модернізації національної економіки рис цілісності та збалансованості інтересів.

Питання побудови ефективного територіального устрою, конституційно-правового статусу регіональних утворень, розподілу повноважень між формами публічної влади залишається у центрі уваги європейської громадськості та наукової думки. За останні роки і в Україні з'явилася значна кількість публікацій, присвячених проблемам реформи в напрямку децентралізації [5-9]. Питання реалізації реформи розглядаються та аналізуються з точки зору предмету наукового інтересу авторів. Найчастіше, увага приділяється фіскальній децентралізації, формуванню ефективного місцевого самоврядування з прийняття бюджетних рішень [10-12].

Основні зміни, передбачені реформою децентралізації в Україні, закріплені в Концепції реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади, Законі України «Про співробітництво територіальних громад», «Про добровільне об'єднання територіальних громад», та змін до Бюджетного і Податкового кодексів – щодо фінансової децентралізації. Втім процес побудови ефективної системи влади на всіх рівнях продовжується. Тому необхідно розглянути досвід держав, які тривалий час реалізують реформи децентралізації та територіального устрою держави.

Європейські країни демонструють приклади того, як вирішити питання територіального устрою держави, у відповідь на нові виклики світу, що швидко змінюється. В нашій роботі проаналізовано досвід трьох ключових європейських країн – Франції, Німеччини та Італії. Країни вибрано з різних причин. По-перше, вони представляють різні моделі місцевого самоврядування. Італія та Франція використовують континентальну модель місцевого самоврядування, де пряме державне управління поєднується із місцевим самоврядуванням. Для таких країн є характерною певна ієрархія системи управління, в якій місцеве самоврядування є ланкою в порівнянні з державною владою, автономія місцевого самоврядування обмежена, а на місцях діють спеціальні державні уповноважені, які контролюють органи місцевого самоврядування. Німеччина використовує змішану модель, що увібрала в себе риси англосаксонської та континентальної моделі та має, крім того, власні специфічні ознаки. Характерною ознакою змішаної моделі є поєднання достатньо автономного місцевого самоврядування на низовому територіальному рівні з державним управлінням, і держава активно підтримує і стимулює самоорганізацію громадян на місцях.

По-друге, Франція – є прикладом найбільш послідовного тривалого процесу децентралізації, яка пройшла шляхом від централізованої країни, що історично склалася за часів встановлення «наполеонівського централізму» до децентралізованої держави. Інститут префектів, який протягом значного періоду застосування довів свою ефективність у Франції, намагаються втілити в Україні з набранням чинності змін до Конституції та ліквідації місцевих державних адміністрацій. В Італії конституційно закріплена унітарна форма державного устрою, проте такі терміни, як «фіскальний федералізм», «бюджетний федералізм» стали визначальними при реформуванні різних сфер державної діяльності, а принцип децентралізації представляється основною політико-правовою догмою італійської держави [14].

По-третє, досвід цих країн є цікавим з точки зору не тільки реформи територіальної, а й функціональної децентралізації.

Отже, **метою статті** є виявлення та співставлення деяких сучасних тенденцій децентралізації та реформування територіального устрою в країнах Європи, обґрунтування підходів до нових можливостей модернізації промисловості регіонів в умовах децентралізації управління.

В конституційній та інституційній організації країни територіальність передбачає становлення певних за просторовою ознакою (у горизонтальній площині) областей, яким може бути приписано множину функцій, а оскільки ці області встановлюються як самостійні політичні та адміністративні одиниці, то від-

повідним акторам може бути покладено зобов'язання виконання безлічі цих функцій. Натомість поняття функціональності зосереджено на окремих спеціальних завданнях, які вирішуються одним актором/інститутом або вертикальним ланцюгом акторів/інститутів [15, с. 59].

За одним з підходів до класифікації децентралізації існує територіальна та функціональна децентралізація. Різниця між *територіальною* та *функціональною децентралізацією* полягає в тому, що перша є процесом, у рамках якого конституцією або актом парламенту регламентується юрисдикція автономної влади, що діє на обмеженій території та має статус окремої юридичної особи шляхом надання влади тим органам, які обираються безпосередньо громадянами, що проживають на відповідній території [1616, с. 292].

Втім, децентралізація влади передбачає широке коло суб'єктів реалізації завдань і функцій, що мають публічний характер, не обмежуючись лише рівнем територіальних одиниць й органами місцевого самоврядування. Зміст *функціональної децентралізації* полягає в тому, що прийняття рішень здійснює автономний орган, який має статус юридичної особи і відносний ступінь фінансової незалежності від центральної влади. Функціональна децентралізація відноситься до моделі «згори-донизу» (*«top-down»*) і «зазвичай запроваджується в унітарних державах через трансфер попередньо визначених центральною владою повноважень та відповідальності до спеціалізованих установ, інкорпорованих в державні інституції, чії юрисдикції визначаються статутами» [5]. На практиці це означає, що центральний або місцевий уряд вирішує не виконувати одне зі своїх повноважень та передає його до спеціалізованої установи, яка отримує чітко визначені функції та бюджет для їх виконання.

Розглянемо докладніше деякі сучасні тенденції децентралізації та реформування територіального устрою Італії, Франції та Німеччини.

Італія

Італія є парламентською республікою з унітарним, децентралізованим державним устроєм та демократичним політичним режимом. Конституційна реформа 2001 р. остаточно закріпила децентралізацію і автономізацію регіонів Республіки Італія в якості провідного принципу реформування державного устрою країни. Загалом, реформа принесла такі важливі для суспільно-політичного життя країни зміни.

1. Встановлено новий конституційно-правовий статус адміністративно-територіальних утворень у складі Італії. Відповідно до змін, складовими Республіки є комуни, провінції, столичні міста, області, держава. Комуни, провінції, столичні міста і області є автономними утвореннями з власним статутом, повноваженнями і функціями відповідно до принципів, встановлених Конституцією (ст. 114 Конституції) [13]. Для політико-правової системи Італії характерним є бачення держави як складової частини Республіки поряд із областями. Відповідно комуни, провінції, міста, області не є структурними підрозділами держави, а являють собою таке ж втілення волі народу, як і сама держава.

2. Скасовано інститут Урядового Комісару, однією з основних функцій якого був контроль, у співробітництві із префектами, за виконанням функцій, які виконують регіональні органи влади з метою за-

безпечення єдності керівництва та адекватності адміністративних дій. Вважалося, що наявність органу, який є «інструментом в руках державної влади, що дозволяє відмінити нормативно-правові акти регіональних рад» не сприяла процесам децентралізації влади [14, с. 126]. Таким чином, інститут, який обмежував самостійність та автономію регіонів припинив існування, а вирішення спорів між державою та регіонами стало можливим тільки через звернення до Конституційного суду.

3. Встановлено новий розподіл сфер ведення. Конституція визначає, що законодавча влада належить державі та областям, встановлюючи при цьому сфери їх виключної, а також конкуруючої компетенції (ст. 117). В основу розмежування компетенції між громадами, провінціями, столичними містами, регіонами та державою покладено принципи «субсидіарності, диференціації і пропорційності» (ч. 1 ст. 118). До відання комун відноситься виконання всіх адміністративних функцій, за винятком тих, які для забезпечення їх однакового виконання надані провінціям, столичним містам, областям та державі (ч. 1 ст. 118). Конституція містить положення щодо підтримки вираження ініціативи громадянами: «держави, області, столичні міста, провінції та комуни сприяють самостійній ініціативі громадян і їх об'єднань – щодо їх діяльності в суспільних інтересах на засадах принципу субсидіарності» (ч. 4 ст. 118). З 39 сфер, які було закріплено за державою, або регіонами, конституційною реформою 2001 р. 30 передано або до ведення регіонів, або у спільне ведення держави та регіонів, при цьому жодну зі сфер не було передано від регіону до держави.

Що стосується розширення фінансових повноважень регіонів, то Конституційний суд постановив, що їх обсяг є недостатнім і потребує розширення. В іншому випадку сфери юрисдикції, які було встановлено реформою, будуть суперечити одна одній. Очікуваного закріплення за регіонами принципу повного переходу до регіонів доходів від збору податків на їх території поки не відбулося – їм залишається лише частина ресурсів.

Продовжують знаходити втілення спроби окремих регіонів Італії змінити статус відносин із центром, що пов'язано в основному з економічними причинами. Ст. 116 Конституції передбачає можливість проведення референдумів з питання з розширення прав автономії регіонів. У 2017 р., вперше за 70 років існування Італійської Республіки відбулися референдуми в Ломбардії і Венето. Переважна більшість висловилися за розширення автономії, завдяки чому місцева влада отримала додатковий вагомий аргумент в переговорах з центральною владою з питання про перетворення Ломбардії і Венето в «області з особливим статусом».

Нині Конституція Італії наділяє таким статусом п'ять регіонів, кожен з яких дійсно виділяється на тлі інших. Два з них – це острови Сицилія і Сардинія, інші: Валле-д'Аоста, Трентіно - Альто-Адідже, Фріулі - Венеція-Джулія – являють собою прикордонні зони зі своєю різноманітною культурою, в яких поряд з італійським на офіційному рівні використовуються і інші мови (французька, німецька та словенська відповідно) (ст. 116 Конституції). Після референдуму уряд і три регіони – Ломбардія, Венето і Емілія-Романья – підписали угоди терміном на десять років про так звану диференційовану автономію. Основні положення угод

розширюють автономні права регіонів у чотирьох сферах: трудове законодавство, освіта, охорона здоров'я і навколишнє середовище. Що стосується фінансових ресурсів, які мають забезпечити здійснення прав автономії, то вони будуть визначатися комісією, куди увійдуть представники держави і регіонів на паритетних засадах [17].

Франція

Територіальна децентралізація відбувається у Франції протягом багатьох років, що пов'язано із культурно-історичним аспектом. На початку XIX ст. Франція зробила наголос на громадянське поняття нації, звеличивши національну єдність, викоринюючи специфічні культурні риси при адміністративному управлінні. Процеси децентралізації здійснюються з середини XX ст. з причин економічного характеру [18]. Попри значні реформи щодо введення та укріплення місцевого самоврядування, «наполеонівський централізм» виявляється і досі, зокрема в інституті *префекту*, через який центральна влада здійснює контроль над периферійними адміністративними одиницями. Слід зазначити, що за 200 років існування повноваження префектів змінилися. Нині вони є представниками держави, які висловлюють державні інтереси – всього уряду і кожного з міністрів на території, забезпечують безпеку території. До 90-х років XX ст. деякі державні служби були підпорядковані не префекту, а відповідним міністрам. Згодом було створено дві ланки префектів: департаментського та регіонального рівнів. У результаті, регіональний префект може узгоджувати будь-яку стратегію з міністерством, а узгоджена стратегія реалізовується департаментським префектом, який не має права вирішувати питання територіального розвитку із відповідним міністром [19]. Префекти контролюють лише легальність, а не доцільність актів органів місцевого самоврядування. Право скасування акта має адміністративний суддя. Префект розглядає акти не тільки загального характеру, а й у сфері закупівель, планування території, екології та довкілля.

Попри тривалий процес децентралізації у Франції розподіл обов'язків між рівнями субнаціональних одиниць влади (регіони, департаменти і комуни) (ст. 72 Конституції Французької Республіки) [20] залишається неясним, іноді породжуючи співпадіння аналогічних функцій, виконуваних різними рівнями і одиницями субнаціонального самоврядування. Переважна більшість комун (з населенням загалом 1700 осіб) є надто малими за чисельністю населення і адміністративних можливостей і не можуть впоратися з поставленими перед ними завданнями. Тому їх потенціал у здійсненні якоїсь координуючої політики «знизу» або «зсередини» є сумнівним. Через велику кількість дрібних муніципальних утворень, які адміністративно не здатні впоратися власними силами з проблемами місцевого самоврядування, вже в 1890 р. був прийнятий закон, який надає муніципальним утворенням офіційно затверджені форми міжкомунальної співпраці як на одноцільовій, так і на багатоцільовій основі. Хоча безліч різноманітних міжкомунальних органів слугують виконанню і координуванню безлічі функцій місцевого управління, і в субрегіональному просторі вони супроводжуються дедалі більшою інституційною складністю і «перенасиченістю». Прийнятий у 1991 р. *Loi Chevènement* був спробою «спростити» надмірну складність міжкомунальних органів. Оскільки

ки різні форми міжкомунальної співпраці, реалізуються під керівництвом рад, які обираються не прямим голосуванням, а побічно – радами муніципальних утворень, що співпрацюють, виникає структурна проблема. Адже міжкомунальні інститути беруть на себе і виконують все більшу кількість функцій місцевого управління, а оскільки прямі вибори їхніх рад не передбачено, вони не мають політичної легітимності. Натомість муніципальні утворення, які приймають участь у створенні міжкомунальних інститутів, володіють політичною легітимністю завдяки їх виборним радам, проте кількість їх функцій скорочується [1515].

Прикладами реалізації функціональної децентралізації у Франції є університети. Незважаючи на поглиблення інтеграції дослідницьких організацій у глобальному контексті, що стимулюється розвитком цифрових технологій та міжнародного наукового співробітництва, активність участі установ науки та освіти у передачі знань, як і раніше, визначається фактором географічної близькості. Просторова специфіка розвитку науки обумовлена обставинами соціально-економічного характеру, культурними традиціями території, що історично склалися. Внаслідок комплексного впливу різноманітних факторів наука та освіта має динамічну територіальну структуру.

Залучення університетів до розвитку регіону є одним з першочергових завдань для уряду.

У країнах ОЕСР спостерігається низка тенденцій, які безпосередньо впливають на активність університетів у розвитку регіональної промисловості. Змінюються інструменти управління і механізми державного фінансування. Зокрема, університети стають більш самостійними в розподілі фінансових коштів, виборі партнерів, питань добору кадрів і їх розвитку, розробці навчальних програм, нові моделі державного фінансування виходять з принципу «оплата за результатами», включаючи контракти, угоди, схеми, засновані на формулах та індикаторах; збільшується зовнішня (конкурсна) підтримка з державних і приватних джерел; розширюється кооперація між інститутами, спостерігається їх злиття [21, с. 18].

Відповідно до закону про автономію університетів їм надається бюджет, виходячи з кількості студентів, характеру навчальних дисциплін, а також на основі низки показників результатів їх діяльності відповідно вирішення завдань, які було поставлено в сфері освіти і наукових досліджень. У встановлених рамках вони розпоряджаються своїми бюджетами на власний розсуд. Це дозволяє університетам запрошувати фахівців, самостійно визначати систему заохочень викладачів і дослідників, створювати спільні підприємства з приватними фірмами [22, с. 19].

На базі наукових колективів було створено тематичні мережі провідних наукових досліджень (*Réseaux Thématiques de Recherches Avancées* – RTRA) і тематичні центри наукових досліджень та медичної допомоги (*Centre Thématique de la Recherche Scientifique* – CTRS). З різних дисциплін функціонують 13 тематичних мереж передових наукових досліджень (RTRA). Так, мережа RTRA «Нанонауки в рамках наноелектроніки», керівництво якої розташовується в Греноблі, об'єднує навколо ядра з 29 дослідницьких лабораторій 600 дослідників. Також дев'ять тематичних центрів наукових досліджень і медичної допомоги (CTRS) охоплюють наукові і медичні колективи високого рівня, що пра-

цюють в галузі охорони здоров'я. Закон надав університетам та іншим вищим навчальним закладам новий інструмент, призначений для інтеграції їх діяльності і ресурсів на регіональній основі, – пули наукових досліджень і вищої освіти (*les Pôles de Recherche et d'Enseignement Supérieur* – PRES). На території Франції діють дев'ять таких пулів. Так, пул «Університет Бордо» об'єднує чотири університети міста Бордо і чотири інших ВНЗ (три інженерні школи та інститут політичних наук). У 2007 р. прийнято Закон «Про свободу і відповідальність університетів», який є доповненням до механізму, введеному для підвищення ефективності наукових досліджень та інновацій: університети, які користуються відповідно до цього закону більшою автономією у виборі стратегії і способі управління, матимуть можливість проводити свою власну політику в галузі наукових досліджень і впроваджувальної діяльності, що слугуватиме формуванню підприємницьких екосистем навколо університетів, в яких присутні підприємства різного розміру – від малого бізнесу до філіалів транснаціональних компаній [23, с. 51].

Німеччина

Німеччина характеризується як країна з розвинутою демократичною структурою влади і широким місцевим самоврядуванням.

Центральний уряд є відповідальним за політичний процес та законодавчу діяльність, але його вплив на регіональний та місцевий уряд є обмеженим. Федеральний уряд та міністерства не мають власних периферійних відділень через які б вони змогли здійснювати цей вплив. Відповідно до федерального розподілу функцій, здійснення федеральної політики та законів, нормативів ЄС знаходиться у веденні земель, а в землях – у веденні місцевої влади.

У більшості земель створено середній адміністративний рівень (окружний уряд) який керується чиновником (президентом), який призначається земельним урядом на кшталт департаментського префекта у Франції [24].

Ефективність інституту місцевого самоврядування визначається широкою участю в ньому громадян. Ефективні управлінські рішення в умовах малих громад приймаються завдяки інститутам координації акторів, наприклад, міжмуніципальній кооперації та залученню обслуговуючих підприємств.

Завдання, що виконують комуни, діляться на «добровільні» і «обов'язкові». Перші в повній компетенції комунальної Ради, яка визначає, чи будуть вони вирішуватись, і якщо так, то яким чином. Це такі проблеми, як забезпечення населення водою й енергією, питання культури, спорту, а також соціального характеру. Фінансові ресурси комуни йдуть насамперед на вирішення «обов'язкових» завдань, і тільки кошти, що залишилися, можна використати для вирішення «добровільних» завдань [25, с. 345]. Місцева влада при вирішенні «обов'язкових» завдань контролюється з боку державної влади, що представляється як форма інтеграції у державне управління.

Для реалізації завдань регіональної політики інституційні порядки Італії, Франції та Німеччини, як і інших країн ЄС, приведено у відповідність до системи номенклатурно-територіальних одиниць статистики (NUTS). Єдина статистична система дає можливість забезпечити в країнах ЄС уніфіковану, прозору та

ефективну модель статистичного моніторингу і на основі цього реалізувати гнучку регіональну політику. Єдина статистична система включає:

NUTS 1 (соціально-економічні райони, які об'єднують основні регіони, 104 од.), чисельність населення в яких нараховує від 3 до 7 млн осіб. Це можуть бути існуючі адміністративно-територіальні одиниці, як наприклад, землі Німеччини. Якщо ж для даного рівня не існує адміністративно-територіальних одиниць, то вони можуть бути створені шляхом об'єднання менших адміністративних одиниць у вищій рівень у так звані «неадміністративні одиниці» (*“non-administrative units”*). Таке агрегування здійснюється на географічній, соціально-економічній, історичній, культурній або екологічній основі. Території просторового планування Z.E.A.T. (*Zone économique d'aménagement du territoire* – Територія дослідження і регіонального планування) у Франції [26], групи регіонів в Італії є неадміністративними агрегаціями (*non-administrative aggregations*). Так, межі Z.E.A.T. не збігаються з межами регіонів, вони не мають законодавчої, виконавчої або адміністративної ролі.

Для неадміністративних одиниць існують відхилення у чисельності населення залежно від конкретних географічних, соціально-економічних, історичних, культурних та екологічних умов, особливо для островів. Рівень NUTS 1 використовується для аналізу регіональних проблем в ЄС, таких як «вплив митного союзу і економічної інтеграції на регіони, які знаходяться на нижчому, ніж національний, рівні» [27, с. 6].

NUTS 2 (базові регіони, 281 од.), чисельність населення в яких від 800 до 3 млн осіб. Це регіони Франції, включаючи її заморські території, області Італії, німецькі первинні адміністративні субрегіони в землях. Рівень NUTS 2 зазвичай використовується державами-членами як основа для проведення регіональної політики і тому найбільш підходить для аналізу регіональних та національних проблем. Саме на класифікації регіонів NUTS 2 ґрунтується підтримка структурних фондів.

Для рівня NUTS 3 (1348 од.) ЄС пропонує критерій чисельності населення від 150 до 800 тис. осіб. Рівень включає області, які занадто малі для складних економічних аналізів, можуть використовуватися для конкретного аналізу або вказати, яких регіональних заходів необхідно вжити.

В ЄС розроблена також класифікація для більш дрібних адміністративно-територіальних одиниць.

Отже, багаторічний досвід реформування територіального устрою та проведення децентралізації у провідних країнах Європи дозволяє зробити наступні важливі в рамках дослідження висновки:

1. Попри тривалу реформу в країнах все ще існують проблеми, що виникають через нечіткий розподіл повноважень між субнаціональними одиницями влади. Так, в результаті існування великої кількості малих за чисельністю населення комун Франція має складну систему міжкомунальних відносин, де міжкомунальні інститути, не маючи політичної легітимності, виконують все більше функцій місцевого управління, що є предметом політичних дискусій.

2. Незважаючи на децентралізацію, центральний уряд Франції та міністерства продовжують свою присутність на регіональному та місцевому рівнях, через периферійні відділення державної адміністрації на

рівні регіонів, департаментів, комун. І в цьому Франція відрізняється не тільки від федеральної Німеччини, де центральний уряд не має власних периферійних відділень на регіональному та місцевому рівнях, а й від унітарної Італії, в якій у результаті конституційної реформи було скасовано інститут Урядового Комісару, який обмежував самостійність та автономію регіонів.

3. Сучасним трендом децентралізації управління є проведення разом із територіальною децентралізацією функціональної, яка передбачає наявність організацій, що отримують чітко визначені функції та бюджет для їх виконання.

4. Для країн, які не мають адміністративно-територіальних одиниць, що відповідають рівню NUTS 1 (Італія та Франція) створюються неадміністративні одиниці, що використовуються для аналізу регіональних проблем.

Україна

В Україні децентралізація спрямована насамперед у бік її *територіального* напрямку через розширення прав та спроможностей органів місцевого самоврядування та територіальних громад.

Відносно реформ децентралізації Уряд звітує про створення у її процесі 665 об'єднаних територіальних громад (ОТГ), що об'єднали 3118 громад та здобули ресурс, фінанси (у вигляді надходжень від податків за нормативами відрхувань), повноваження, мають прямі міжбюджетні відносини з державним бюджетом, трансферти для виконання делегованих державою повноважень (дотації, освітня та медична субвенції, субвенція на розвиток інфраструктури громад) [28].

Разом із тим відбувається «процес перерозподілу, розсіювання функцій і повноважень, які до кінця не визначені і не зв'язані в єдину систему управління від центрального органу управління країною до місцевих (громад) або регіональних органів влади» [7, с. 5]. До того ж, за оцінкою фінансової спроможності 366 ОТГ у 2017 р. 80,0% виявилися дотаційними [29]. Фінансову самостійність мають, переважно, громади, на території яких розміщені потужні підприємства реального сектору економіки. За таких умов управління процесами модернізації промисловості, які передбачають акцентування уваги на орієнтири розвитку, що пов'язані з реалізацією територіальних конкурентних переваг, насамперед науково-технічного та інноваційного потенціалу є практично неможливим.

Реалізація проектів з модернізації потребує концентрації ресурсів, не тільки фінансових, а й наукових, що формуються великими адміністративно-територіальними одиницями. Українські вчені пропонують «переформатувати» регіони з врахуванням наявності в Україні історичних регіонів [30, с. 114] або за моделлю соціально-економічного районування [31; 32; 33].

Українські економісти та географи стверджують, що змістовий, а не формально-кількісний характер соціально-економічного районування є найбільш суттєвим принципом районування, він визначає, що соціально-економічний район є не статистично-однорідною територією за якоюсь ознакою, а соціально-економічною єдністю, цілісністю та спільністю життєдіяльності [33, с. 8]. При цьому виділяють такі ознаки районів:

1. Тісний соціально-економічний, демографічний і культурний зв'язок територій району з головним ядром – її найбільшим за кількістю населення містом.

2. Формування у великому регіоні територіальної соціально-економічної системи, тобто такого просторового поєднання населення, соціальної, економічної та екологічної сфер, в якому на основі їх взаємозв'язаності, збалансованості і взаємодоповнюваності створюються оптимальні умови для життєдіяльності суспільства.

3. Спеціалізація району в загальноукраїнському (загальнореспубліканському) поділі та інтеграції праці.

4. Можливість здійснювати в межах району територіальне регулювання та координацію соціальних, економічних і демографічних процесів на субукраїнському рівні [32].

На наш погляд, з метою модернізації промисловості найбільш прийнятним є зонування України важливим підґрунтям якого є, по-перше, тяжіння до великих міст та промислових агломерацій, які мають

відносно високий рівень науково-освітнього потенціалу; по-друге, відповідність системі номенклатурно-територіальних одиниць статистики ЄС. Оскільки Україна просувається шляхом європейської інтеграції, то питання приведення територіальних одиниць України до європейських стандартів є актуальним та потребує обґрунтування.

Провідну координаційну роль у науково-технічному та інноваційному розвитку регіону покликані відігравати наукові центри НАН України та МОН України. Відповідно до ст. 25 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» регіональні наукові центри створюються з метою підвищення ролі науки в розробленні та реалізації ефективної регіональної політики, її орієнтації на поєднання загальнодержавних і регіональних інтересів, наукове забезпечення розв'язання актуальних проблем соціально-економічного розвитку регіонів.

Таблиця 1

Розподіл інституційних порядків у Італії, Франції та Німеччині

Рівень за NUTS	Франція		Німеччина		Італія		Україна	
	Територіальні рівні	кільк.	Територіальні рівні	кільк.	Територіальні рівні	кільк.	Територіальні рівні	кільк.
NUTS 1	Території Дослідження і регіонального планування Z.E.A.T + DOM*	9	Землі Länder	16	Групи регіонів Gruppi di regioni	5	Економічні райони	8
NUTS 2	Регіони Régions + DOM	27	Адміністра-тивні округи Regierungsbezirke	38	Регіони Regioni	21	Області	25
NUTS 3	Департаменти Départements + DOM	101	Територіальні одиниці районів Kreise	402	Провінції Provincie	110	Райони	490
NUTS 4	Комуни Communes	35462	Громади Gemeinden	11135	Комуни Comuni	7983	Громади** ОТГ	11215 773

* DOM: Département d'outre-Mer (Департаменти і заморські регіони). Відповідно до ст. 72-3. Конституційного закону Франції N 2003-276 от 28 марта 2003 г. це Гваделупа, Гвіана, Мартініка, Реюньон, Майотт, Сен-П'єр і Мікелон, острова Валліс і Футуна і Французька Полінезія).

Джерело: складено авторами за: <http://ec.europa.eu/eurostat/web/nuts/national-structures-eu>.

**Джерело: Області: основні данні. Режим доступу: <https://decentralization.gov.ua/areas>.

В Україні створено шість наукових центрів, наразі діють п'ять: Донецький науковий центр, Західний науковий центр, Південний науковий центр, Північно-східний науковий центр, Придніпровський науковий центр.

Оцінювати роль наукових центрів в якості фундаменту розробки та реалізації регіональної політики модернізації промисловості необхідно з урахуванням їх інституційного різноманіття, яке проявляється у низці аспектів, включаючи виконання ними наукових, науково-організаційних, освітніх функцій, серед яких:

сприяння розвитку фундаментальних та прикладних досліджень, що проводяться в науково-дослідних установах та вищих навчальних закладах регіону, підвищенню рівня його наукового потенціалу, розвитку інтеграції науки і освіти;

участь у забезпеченні інноваційного розвитку регіону; організації широкого використання в регіоні високоефективних вітчизняних наукових розробок;

координація Стратегій і Програм розвитку економічних районів, областей та міст із загальнонаціональними стратегіями, пов'язаними з регіональним, інноваційним та промисловим розвитком в ув'язці із концепцією розумної спеціалізації ЄС (RIS3 – *Research and Innovation Strategies for Smart Specialisation*);

сприяння здійсненню науково-організаційних заходів, які спрямовані на формування ефективної науково-технічної і інноваційної політики в базових галузях економіки регіону, розвиток інфраструктури інноваційної діяльності;

сприяння інтеграції відповідних напрямів науки з освітою і виробництвом, впровадженню результатів наукових досліджень у практику;

здійснення просвітницької діяльності, сприяння підвищенню інтелектуального потенціалу регіону.

Підхід до формування регіональних інноваційних систем України навколо мережі регіональних центрів НАН України та МОН України в контексті децентралізації влади було запропоновано вченими Інституту економіки промисловості НАН України. З метою ефективного виконання повноважень з координаційної ролі у науково-технічному та інноваційному розвитку країни, якими наділив закон наукові центри, в роботі [8] обґрунтована доцільність створення у Вінницькій, Хмельницькій, Житомирській, Київській, Черкаській, Чернігівській областях двох регіональних наукових центрів, використовуючи їх потужну наукову та освітню базу. Житомирську, Київську, Черкаську,

Чернігівську області пропонується об'єднати під егідою Поліського наукового центру НАН України та МОН України; Вінницьку та Хмельницьку області – під егідою Подільського наукового центру НАН України та МОН України.

Нами пропонується виділення восьми економічних районів, як неадміністративних агрегацій, що утворюються шляхом об'єднання менших адміністративних одиниць (областей) з урахуванням соціально-економічного, культурного, історичного аспектів, та формується навколо наукових центрів НАН України та МОН України, і відповідають рівню NUTS 1 за номенклатурою територіальних одиниць ЄС.

Запропонований склад економічних районів представлено у табл. 2.

Таблиця 2

Економічні райони відповідно до розташування наукових центрів НАН України та МОН України та рівня NUTS 1 за номенклатурою територіальних одиниць ЄС

№ з/п	Економічні райони/ Центр району	Області	Чисельність населення, млн осіб	Науковий центр НАН України та МОН України/ Місто розташування
1	Донецькій м. Донецьк	Донецька, Луганська	6,6	Донецький науковий центр м. Донецьк, з 2014 р. – м. Покровськ, м. Краматорськ
2	Придніпровський м. Дніпро	Дніпропетровська, Запорізька, Кіровоградська	5,9	Придніпровський науковий центр м. Дніпро
3	Слобожанський м. Харків	Полтавська, Сумська, Харківська	5,2	Північно-Східний науковий центр м. Харків
4	Центрально-Поліський м. Київ	Житомирська, Київська, Черкаський, Чернігівська, м. Київ	8,0	Поліський науковий центр м. Київ <i>пропонується</i>
5	Подільський м. Вінниця	Вінницька, Хмельницька, можливо Тернопільська	2,9-4,0	Подільський науковий центр м. Вінниця або м. Хмельницький <i>пропонується</i>
6	Причорноморський м. Одеса	Миколаївська, Одеська, Херсонська, Автономна Республіка Крим, Севастополь	4,7*	Південний науковий центр м. Одеса
7	Волинський	Волинська, Рівненська	2,2	м. Луцьк або м. Рівне <i>пропонується</i>
8	Західний м. Львів	Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська, Чернівецька, можливо Тернопільська	6,1-7,2	Західний науковий центр м. Львів

* Дані з чисельності наявного населення Автономної республіки Крим та м. Севастополь з 2015 р. відсутні.

По-перше, за чисельністю населення ці неадміністративні одиниці відповідають рівню NUTS 1 за номенклатурою територіальних одиниць ЄС. По-друге, неадміністративні агрегації формуються навколо наукових центрів НАН України та МОН України, що дозволяє розробляти програми інноваційного розвитку економічного району, використовуючи потенціал наукових центрів НАН України та МОН України. Ви-

знання наукових центрів ключовими акторами формування регіональної інноваційної системи економічного району дало б можливість говорити про появу нових форм досягнення функціональної децентралізації, завдяки формуванню мережі акторів (наукових центрів НАН України та МОН України), які зорієнтовані на виконання конкретних функцій з метою науково-інноваційного забезпечення модернізації про-

мисловості безвідносно до адміністративно-територіальних меж.

Посилення участі установ НАН України у новостворених центрах, що пропонуються, – Подільському та Волинському – можливо шляхом утворення філій інститутів НАН при провідних вищих учбових закладах регіонів. Такий підхід відкриває можливості для створення у подальшому транскордонних інноваційних систем та кластерів, а в перспективі для формування спільного науково-освітнього простору як засобу реалізації Угоди про асоціацію України з ЄС.

Процес на прикладі розвитку сучасних нано- та біотехнологій може включати наступні кроки:

1. Створення Філії головного по проблемі інституту НАН України при відповідній кафедрі українського університету-партнера, або спільного науково-навчального інституту.

2. Укладання Угоди про співпрацю з іноземним університетом-партнером.

3. Забезпечення структурних підрозділів, що займаються нано- та біотехнологічними дослідженнями, взаємодоповнюючим обладнанням.

4. Забезпечення кадрами, стажування, наукові обміни.

5. Забезпечення фінансування шляхом залучення коштів європейських, національних та регіональних програм, місцевої бізнес-еліти або через систему різноманітних фондів.

6. Підготовка пропозицій до розробки національних та регіональних стратегій розумної спеціалізації та диверсифікації традиційних галузей спеціалізації регіонів і міст країн-партнерів.

7. Введення на фізичних та біологічних спеціальностях університетів партнерів спецкурсів «Основи економіки та підприємницької діяльності», «Економіка нанотехнологій», «Економіка біотехнологій».

8. Забезпечення бізнес-інкубування малого підприємства і тиражування нано- та біорозробок на базі місцевих інкубаторів, наукових, техно- та індустриальних парків.

З підвищенням ролі наукових центрів НАН України та МОН України виникає необхідність розширення кола їх завдань та створення нової концепції розвитку, що є напрямом подальших досліджень.

Список використаних джерел

1. Manufacturing, value added (% of GDP). (2017). Databank.worldbank.org. Available at: <http://data-bank.worldbank.org/data/reports.aspx?source=world-development-indicators&preview=on>.

2. A Stronger European Industry for Growth and Economic Recovery (Communication From the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions) (2012). р. 2. Available at: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2012:0582:FIN:EN:PDF>.

3. Industrial Development Report 2016: The role of Technology and Innovation in Inclusive and Sustainable Industrial Development (2016). Available at: unido.org/fileadmin/user...IDR2016_FULLREPORT.pdf.

4. UNIDO Annual Report 2016 (2016). Available at: http://www.unido.org/fileadmin/user_media_upgrade/Resources/Publications/Annual_Report/Annual_Report_2016_-_EN.pdf

5. Романюк С.А. Децентралізація: теорія та практика застосування: монографія. Київ: 2018. 216 с.

6. Гройсман В. Процеси централізації та децентралізації в сучасному державному управлінні. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2015. №2(25). С. 26-37.

7. Симоненко В.К. Реформи: адміністративно-територіальна, адміністративна і децентралізації – триєдині. *Регіональна економіка*. 2017. №2. С. 5-9.

8. Ляшенко В.І., Підоричева І. Ю. Регіональні наукові центри НАН України та МОН України як ядро розбудови регіональних інноваційних систем в умовах децентралізації. *Економічний вісник Донбасу*. 2017. № 1(47). С. 13-20.

9. Кузьменко Л.М., Солдак М.О. Децентралізація управління як фактор забезпечення модернізації промисловості України. *Управління економікою: теорія та практика*: зб. наук. пр. Київ: ІЕП НАНУ, 2015. С. 42-51.

10. Лунина І.А. Бюджетна децентралізація: цели і напрямлення реформ. *Економіка України*. 2014. №11. С. 61-75.

11. Власюк О.С. Реформа бюджетної децентралізації в Україні: результати, ризики та перспективи. *Регіональна економіка*. 2017. №2. С. 39-45.

12. Вишневицкий В.П., Чекина В.Д., Виеская О.В. Использование налогового-бюджетных инструментов развития социальной сферы регионов в условиях неиндустриализации. *Економіка промисловості*. 2016. №3. С. 116-138.

13. Конституція Італійської Республіки. URL: <http://worldconstitutions.ru/?p=148>.

14. Сардарян Г. Конституциональная реформа 2001 года в Италии в контексте перехода от сложного унитарного государства к федеративному. *Право и управление. XXI век*. 2013. №2 (27). С. 122-129.

15. Вольман Х., Букерт Г. Организация государства во Франции и Германии. *Вопросы государственного и муниципального управления*. 2007. Том II. №2-3. С. 59-90.

16. Карабін Т.О., Менджул М.В. Фіскальні показники децентралізації за підсумками бюджетної реформи 2014-2015 рр. в Україні. Децентралізація в Україні: законодавчі новації та суспільні сподівання. Київ: Інститут законодавства Верховної Ради України, 2015. С. 290-303.

17. Дунаев А. «Лига» у власти. Ждет ли Италия каталонский сценарий. URL: https://carnegie.ru/commentary/76554?utm_source=rssemail&utm_medium=email&mkt_tok=eyJpIjoiWW1VNVIkTm1OamN5Tm1RdyIsInQiOiJKMm13azc4cG9HbEdveFhmc0lhT3p6Q1hLZ0FTbU56NDVhQmRVVUg1SnRQNnYxc3czSVVtUHBM51wvSkxUbVJFSFo3bU1WVVRDRmhZMDV5ZmRLR05Wb29DNzhPTnIUTHNMSU5QZGZcLytjeVV1dFRuaHozVFdIUnVlbWRBakF1Z0ZKI0%3D/.

18. Пахоруков К.И. Децентрализация во Франции: особая роль Корсики. *Всероссийский журнал научных публикаций*. 2011, сентябрь. С. 69-71.

19. Ткачук А. Французский досвід децентралізації очима вільними від захоплення / Інститут громадянського суспільства. URL: https://www.csi.org.ua/articles/france_decentralization/.

20. Конституція Французької Республіки від 4 жовтня 1958 р. зі змінами станом на 23 липня 2008 р. URL: <http://worldconstitutions.ru/?p=138>.

21. Унгер М., Полт Ф. Треугольник знаний» между сферами науки, образования и инноваций: концептуальная дискуссия. *Форсайт*. 2017. Т.11. №2. С. 10-26.

22. Пети П. Инновации лицом к потребителю задача чрезвычайно сложная. *Бюллетень Инновационные Тренды*. 2011. № 11. С. 18-20.

23. Руффини П.-Б. Научная и инновационная политика во Франции. *Форсайт*. 2008. №2. С. 48-55.

24. Основной Закон Федеративной Республики Германия от 23 мая 1949 г. с последующими изменениями и дополнениями от 20 октября 1997 года. URL: <http://worldconstitutions.ru/?p=155>.

25. Трачук П.А., Фенич В.Я. Перспективы реалізації положень адміністративної реформи та децентралізації в частині реорганізації структури центральної та місцевої влади. Децентралізація в Україні: законодавчі новації та суспільні сподівання. Київ: Інститут законодавства Верховної Ради України, 2015. 413 с. (С 329-352).

26. Institut national de la statistique et des etudes economiques. URL: <https://www.insee.fr/en/metadonnees/definition/c1910/>.

27. Regions in the European Union. Nomenclature of territorial units for statistics NUTS 2013/EU-28. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2015. Available at: <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/3859598/6948381/KS-GQ-14-006-EN-N.pdf/b9ba3339-b121-4775-9991-d88e807628e3>.

28. Реформа децентралізації. Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/diyalnist/reformi/reforma-decentralizacii>.

29. Оцінка фінансової спроможності 366 об'єднаних територіальних громад за 2017 рік. URL: https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/177/Буклет_Рейтинг_фін_спром_366_ОТГ_за_2017.pdf0_2017.pdf.

30. Савельев Є., Куриляк М. Концепція регіональних реформ в Україні на рівні NUTS. *Журнал Європейської економіки*. 2016. № 15(1). С. 92-120.

31. Кучабський О.Г. Перспективи впровадження статистичної системи NUTS в Україні в контексті адміністративно-територіальної реформи. *Державне управління: теорія та практика*. 2006. №2. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/Dutp/2006-2/txts/REGIONALNE%5C06kogkar.pdf>.

32. Соціально-економічна географія України / за ред. О.І. Шаблія. Львів: Світ, 1994. 606 с.

33. Соціально-економічне районування України / М.І. Долішній, М.М. Паламарчук, О.М. Паламарчук, Л.Т. Шевчук. Львів, 1997. 50 с.

References

1. Manufacturing, value added (% of GDP). (2017). *Databank.worldbank.org*. Retrieved from <http://databank.worldbank.org/data/reports.aspx?source=world-development-indicators&preview=on>.

2. A Stronger European Industry for Growth and Economic Recovery (Communication From the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions) (2012). p. 2. Retrieved from <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2012:0582:FIN:EN:PDF>.

3. Industrial Development Report 2016: The role of Technology and Innovation in Inclusive and Sustainable Industrial Development (2016). Retrieved from [unido.org/fileadmin/user...IDR2016_FULLREPORT.pdf](http://www.unido.org/fileadmin/user...IDR2016_FULLREPORT.pdf).

4. UNIDO Annual Report 2016 (2016). Retrieved from http://www.unido.org/fileadmin/user_media_upgrade/Resources/Publications/Annual_Report/Annual_Report_2016_-_EN.pdf/.

5. Romaniuk S.A. (2018). Detsentralizatsiia: teoriia ta praktyka zastosuvannya [Decentralization: theory and practice of application]. Kyiv [in Ukrainian].

6. Hroisman V. (2015). Protsey tsentralizatsii ta detsentralizatsii v suchasnomu derzhavnomu upravlinni [Processes of centralization and decentralization in modern state management]. *Derzhavne upravlinnia ta mistseve samovriaduvannya – Public administration and local government*, 2(25), pp. 26-37 [in Ukrainian].

7. Symonenko V.K. (2017). Reformy: administratyvno-terytorialna, administratyvna i detsentralizatsii – tryiedyni [Reforms: administrative, territorial, administrative and decentralization - triune]. *Rehionalna ekonomika – Regional economy*, 2, pp. 5-9 [in Ukrainian].

8. Liashenko V.I., Pidorycheva I. Yu. (2017). Rehionalni naukovi tsenry NAN Ukrainy ta MON Ukrainy yak yadro rozbudovy rehionalnykh innovatsiinykh system v umovakh detsentralizatsii [Regional science centers under NAS and MES of Ukraine as the core of the development of regional innovation systems in the context of decentralization]. *Ekonomichnyi visnyk Donbasu – Economic Herald of the Donbas*, 1(47), pp. 13-20 [in Ukrainian].

9. Kuzmenko L.M., Soldak M.O. (2015). Detsentralizatsiia upravlinnia yak faktor zabezpechennia modernizatsii promyslovosti Ukrainy [Decentralization of management as a factor for providing modernization of the Ukrainian industry]. *Upravlinnia ekonomikoju: teoriia ta praktyka – Economics Management: Theory and Practice*, (pp. 42-51). Kyiv, IIE of NAS of Ukraine [in Ukrainian].

10. Lunina I.A. (2014). Byudzhethnaya detsentralizatsiya: tseli i napravlennya reform [Budget decentralization: goals and directions of reforms]. *Ekonomika Ukrainy – Economy of Ukraine*, 11, pp. 61-75 [in Russian].

11. Vlasiuk O.S. (2017). Reforma biudzhethnoi detsentralizatsii v Ukraini: rezultaty, ryzyky ta perspektyvy [Budget Decentralization Reform in Ukraine: Results, Risks and Prospects]. *Rehionalna ekonomika – Regional economy*, 2, pp. 39-45 [in Ukrainian].

12. Vishnevskiy V.P., Chekina V.D., Viyetskaya O.V. (2016). Ispol'zovaniye nalogovo-byudzhethnykh instrumentov razvitiya sotsial'noy sfery regionov v usloviyakh neoindustrializatsii [Applying fiscal instruments of development of regions' social sphere under conditions of neoindustrialization]. *Ekonomika promyslovosti – Economy of Industry*, 3, pp. 116-138 [in Russian].

13. Konstytutsiia Italiiskoi Respubliki [The Constitution of the Italian Republic]. (n.d.). Retrieved from <http://worldconstitutions.ru/?p=148>.

14. Sardaryan G. (2013). Konstitutsional'naya reforma 2001 goda v Italii v kontekste perekhoda ot slozhnogo unitarnogo gosudarstva k federativnomu [Constitutional reform of 2001 in Italy in the context of the transition from a complex unitary state to a federal one]. *Pravo i upravleniye. XXI vek – Law and governance. XXI Century*, 2 (27), pp. 122-129 [in Russian].

15. Vol'man KH., Bukert G. (2007). Organizatsiya gosudarstva vo Frantsii i Germanii [Organization of the state in France and Germany]. *Voprosy gosudarstvennogo i*

- muntsipal'nogo upravleniya – Issues of state and municipal administration*, Vol. II. №2-3, pp. 59-90 [in Russian].
16. Karabin T.O., Mendzhul M.V. (2015). Fiskalni pokaznyky detsentralizatsii za pidsumkamy biudzhethnoi reformy 2014-2015 rr. v Ukraini. Detsentralizatsiia v Ukraini: zakonodavchi novatsii ta suspilni spodivannia [Fiscal indicators of decentralization based on the results of the 2014-2015 budget reform in Ukraine. Decentralization in Ukraine: legislative innovations and public expectations]. Kyiv, Institute of Legislation of the Verkhovna Rada of Ukraine (pp. 290-303) [in Ukrainian].
17. Dunayev A. «Liga» u vlasti. Zhdet li Italiyu katalonskiy stseneriy ["League" in power. Is Italy waiting for the Catalan scenario]. (n.d.). Retrieved from https://carnegie.ru/commentary/76554?utm_source=rsse_mail&utm_medium=email&mkt_tok=eyJpIjoiWWVNVlXTm1OamN5Tm1RdyIsInQiOiJKMm13azc4cG9HbEdveFhmc0lhT3p6Q1hLZ0FTbU56NDVhQmRVVUg1SnRQNnYxc3czSVVtUHBM51wvSkxUbVJFSFo3bU1WVVRDRmhZMDV5ZmRLR05Wb29DNzhPTnlUTHNMSU5QZGZcLytleVV1dFRuaHozVFdiUnVlbWRBakF1Z0ZKI n0%3D/ [in Russian].
18. Pakhorukov K.I. (2011). Detsentralizatsiia vo Frantsii: osobaya rol' Korsiki [Decentralization in France: the special role of Corsica]. *Vserossiyskiy zhurnal nauchnykh publikatsiy – All-Russian Journal of Scientific Publications*, September, pp. 69-71 [in Russian].
19. Tkachuk A. Frantsuzkyi dosvid detsentralizatsii ochyma vilnymy vid zakhoplennia [French Dosvid decentral_ oac ochima vilnim vid zahollennia]. Institute of the Bulk of Sustainability. (n.d.). Retrieved from https://www.csi.org.ua/articles/france_decentralization/ [in Ukrainian].
20. Konstytutsiia Frantsuzkoi Respubliki vid 4 zhovtnia 1958 r. zi zminamy stanom na 23 lypnia 2008 r. [The Constitution of the French Republic dated October 4, 1958, as amended on July 23, 2008]. Retrieved from <http://worldconstitutions.ru/?p=138> [in Ukrainian].
21. Unger M., Polt F. (2017). Treugol'nik znaniy» mezhdru sferami nauki, obrazovaniya i innovatsiy: kontseptual'naya diskussiya [The Triangle of Knowledge "between the spheres of science, education and innovation: a conceptual discussion]. *Forsayt – Forsyth*, Vol. 11, №2, pp. 10-26 [in Russian].
22. Peti P. (2011). Innovatsii litsom k potrebitelyu zadacha chrezvychayno slozhnaya [Innovation facing the consumer is an extremely difficult task]. *Byulleten' Innovatsionnyye Trendy – Bulletin Innovative Trends*, 11, pp. 18-20 [in Russian].
23. Ruffini P.-B. (2008). Nauchnaya i innovatsionnaya politika vo Frantsii [Science and innovation policy in France]. *Forsayt – Forsyth*, 2, pp. 48-55 [in Russian].
24. Osnovnoy Zakon Federativnoy Respubliki Germaniya ot 23 maya 1949 g. s posleduyushchimi izmeneniyami i dopolneniyami ot 20 oktyabrya 1997 goda [The Basic Law of the Federal Republic of Germany of May 23, 1949 with the subsequent amendments and additions of October 20, 1997]. Retrieved from <http://worldconstitutions.ru/?p=155> [in Russian].
25. Trachuk P.A., Fenykh V.Ya. (2015). Perspektyvy realizatsii polozhen administrativnoi reformy ta detsentralizatsii v chastyni reorhanizatsii struktury tsentralnoi ta mistsevoi vlady. Detsentralizatsiia v Ukraini: zakonodavchi novatsii ta suspilni spodivannia [Prospects for implementation of the provisions of administrative reform and decentralization in terms of reorganization of the structure of central and local authorities. Decentralization in Ukraine: legislative innovations and public expectations]. Kyiv, Institute of Legislation of the Verkhovna Rada of Ukraine [in Ukrainian].
26. Institut national de la statistique et des etudes economiques. (n.d.). Retrieved from <https://www.insee.fr/en/metadonnees/definition/c1910/>.
27. Regions in the European Union. Nomenclature of territorial units for statistics NUTS 2013/EU-28. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2015. Retrieved from <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/3859598/6948381/KS-GQ-14-006-EN-N.pdf/b9ba3339-b121-4775-9991-d88e807628e3>.
28. Reforma detsentralizatsii [The decentralization reform]. *Uriadovyi portal – Government portal*. (n.d.). Retrieved from <https://www.kmu.gov.ua/ua/diyalnist/reformi/reform-ma-decentralizatsiyi> [in Ukrainian].
29. Otsinka finansovoi spromozhnosti 366 obiednanykh terytorialnykh hromad za 2017 rik [Evaluation of the financial capacity of 366 united territorial communities for 2017]. Retrieved from https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/177/Буклет_Рейтинг_фін_спром_366_ОТГ_за_2017.pdf0_2017.pdf [in Ukrainian].
30. Saveliev Ye., Kuryliak M. (2016). Kontseptsiiia rehionalnykh reform v Ukraini na rivni NUTS [The Concept of Regional Reforms in Ukraine at the NUTS level]. *Zhurnal Yevropeiskoi ekonomiky – Journal of the European Economy*, 15(1), pp. 92-120 [in Ukrainian].
31. Kuchabskyi O.H. (2006). Perspektyvy vprovadzhennia statystychnoi systemy NUTS v Ukraini v konteksti administrativno-terytorialnoi reformy [Prospects for the implementation of the NUTS statistical system in Ukraine in the context of administrative-territorial reform]. *Derzhavne upravlinnia: teoriia ta praktyka – Public Administration: Theory and Practice*, 2. Retrieved from <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/Dutp/2006-2/txts/REGIONALNE%5C06kogkar.pdf> [in Ukrainian].
32. Shablui O.I. (Ed.). (1994). Sotsialno-ekonomichna heohrafiia Ukrainy [Socio-economic geography of Ukraine]. Lviv, Svit [in Ukrainian].
33. Dolishnii M.I., Palamarchuk M.M., Palamarchuk O.M., Shevchuk L.T. (1997). Sotsialno-ekonomichne raionuvannia Ukrainy [Socio-economic zoning of Ukraine]. Lviv [in Ukrainian].